

Supervacaneum foret quidquam animadvertere de Constitutionibus, quibus religiosissimi Reges nostri utilitati Ecclesiae magnoperè consulunt, tum potestati Regiae inhaerentis muneris vi, tum etiam tanquam speciales Concilii Tridentini Protectores, atque Defensores universae ecclesiasticae disciplinae.

LIBER PRIMUS.

TITULUS PRIMUS.

De Summa Trinitate, et Fide Catholica.

NON ea mens fuit S. Raimundo, dum initium à Summa Trinitate fecit, ut decisiones omnes in hoc titulo congereret, quibus sanctissima circa hoc ineffabile misterium dogmata firmata in Conciliis sunt, damnatis haeresibus, quae ab ipsis penè Ecclesiae primordiis abortae fuerant; nam, ut ait Francisus Florens, ita illae evanuerant, ut nulla earum mentio fieret tempore Decretalium: hinc est quod solum memorandos censuerit Iuacini Abbatis Floriacensis Monasterii propè Cosentiam in Calabria, quod ipse instituerat, atque Almarici Parisiensis Doctoris errores.

Almaricus plura contextuit absurda initio saeculi decimi, à quibus recensendis abstinendum putavi, cum et Concilium Lateranense id effecerit indito illis insaniae nomine. Adire studiosus poterit Gabrielem Prateolum *de Vitis haereticorum*, verbo *Almaricus*, Caesarium, et Cardinalem à Petra.

Prodiit Libellus Iuacini Floriacensis (pii alioquin viri iuxta Papebrochium, et alios) sæculo undecimo sub titulo: *De unitate, seu essentia Trinitatis*. Contendit in eo propugnare Petrum Lombardum, qui in suis sententiis tradiderat *unam summam rem esse Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum*: aitque ipse, nullam rem esse, quæ sit Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, nec esse essentiam, nec substantiam, nec naturam, aliàs quaternitatem adstrui, nimirum tres Divinas Personas, et illam communem essentiam, quasi quartam. Non diffitetur quidem Iuacinus tres Divinas Personas esse unius essentiae, et naturae, verum asserit, hanc unionem non esse veram, sed collectitiã, et similitudinariam, quemadmodum multi homines dicuntur unus Populus, et multi fideles una Ecclesia.

Damnati fuere errores isti in Concilio Lateranensi IV. sub Innocentio III. anno 1215. coeterum illud observare decet discrimen, quod, licet damnatus fuerit Iuacini Libellus, ipse tamen non fuerit habitus hæreticus. Sed neque reprobata sunt reliqua eius scripta, et gesta, cum se, suosque libros subiecerit iudicio Romanae Ecclesiae: Almarici autem memoria damnata omnino fuit, atque eius ossa exhumata dispersa fuere per sterquilinã: *cap. 2. b. rit.*

Hinc desumptã occasione expressit Concilium doctrinam fidei circa sanctissimum Trinitatis misterium, firmitè credens, et simpliciter confitens, quod unus solus est verus Deus, æternus, immensus, et incommutabilis, incomprehensibilis, omnipotens, et ineffabilis, Pater, et Filius, et Spiritus sanctus: tres quidem personae, sed una essentia, una substantia, seu natura simplex omnino: Pater à nullo, Filius à Patre solo, ac Spiritus sanctus pariter ab utroque absque initio, semper, ac sine fine: Pater generans, Filius nascens, et Spiritus sanctus procedens: consubstantiales, et coæquales, et cœmnpotentes, et

coæterni: unum universorum principium: Creator omnium visibilium, et invisibilium, spiritualium, et corporalium: qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis de nihilo utramque cõfudit creaturam, spiritualem, et corporalem, angelicam videlicet, et mandanam, ac deinde humanam quasi communem ex spiritu, et corpore constitutam.

Sed et meminit Incarnationis Verbi Dei, Redemptionis humani generis, Baptismi, atque Matrimonii, uti apparet in *cap. 1*. De his discutere partim propositi metam excederet, partim foret supervacaneum, cum consulto aibi sermonem instituumus. Illud abs re neutiquam fore iudicamus, si brevem hic Tyronibus præbeamus notitiam præcipuarum hæresum, quibus sanctam Trinitatem concutere vellet improbi homines visi sunt.

Temporibus Constantini Magni Arius Ecclesiae Alexandrinae Prebiter Divinitatem Filii Dei temerario ausu negavit, eique cohibendo missus Alexandriam fuit Osius Episcopus Cordubensis, atque Hispaniae Gentis praelarum iubar: cum tamen neque suasiones tanti viri, nec Decreta Concilii ab eodem Alexandriae coacti sat fuissent, damnatus deinde fuit in Sinodo Nicaena prima generali ipso Osiõ Praeside, atque Legato, tum Romanae Sedis, tum Imperatoris religiosissimi (1). Declaratum ibidem

A 2

fuit

(1) Osiõ Concilio Nicaeno praefuisse, non solum ut missum à Constantino Magno, sed et ut Romanae Sedis Legatum simul cum Vincentio, et Vito eõ hic firmarem Iubentius, quò accuratius mihi discutienda, et inquirenda haec res fuit, dum olim disserere de ea debui in celebri Universitate Salmantina, pro obtinenda Cathedra Ecclesiasticae historiae: coeterum abstinere satius duco, quam levitè rem non minima diligentia dignam tractare. Nihilominus animadvertere haud desinam exteros homines plerisque non faciliè adduci ut credant in celeberrimo illo universae Ecclesiae Coeta in plagis orientalibus coacto hunc honorem His-

fuit Iesum Christum esse Filium Dei unigenitum, natum ex Patre, Deum de Deo, lumen de lumine, genitum, non factum, Deum verum de Deo vero, consubstantialem Patri.

Divinitas Spiritus sancti declarata fuit, atque defuita in Synodo Constantinopolitana secunda generali adversus Macedonium, quem scriptis validissimè primus confutavit S. Athanasius.

Concilium Ephesinum tertium generale praefinitivè adversus Nestorium quid intelligendum sit dum Christus D. dicitur subsistere divino supposito in duodecim anathematis S. Cirilli.

In Chalcedonensi indictum fuit anathema adversus illos, qui aiebant, duas naturas, divinam, et humanam, in Iesu Christo post unionem confusas.

Ad haec fidei dogmata circa sanctissimam Trinitatem,

pano Episcopo fuisse delatum. Sed et magnam gloriae partem adiunxit strenuo huic Ecclesiae Catholicae Defensori, sive dum de Conciliis Illiberritano, Gangrensi, Arelatensi, Sardicensi, aut de Concilio Abtinensi in Italia habito loquuntur, sive dum fabellas aniles de eiusdem interitu admittere paratos sese ostendunt. Extant qui non diffidentur quidem Osium praedictae Synodo praefuisse, verum contendunt id effecisse sola legatione Imperatoris: sanè dubitare primum non sinant catalogi Episcoporum, quos, praeter Gelasium Cizizenum, tradiderunt D. Hieronimus, D. Athanasius, et Socrates; in omnibus enim primus apparet Osium, et proximè sequuntur Vincentius, et Vitus Presbiteri; deinde verò Episcopi omnes, qui intertuerunt, iuxta civilem, quae tunc regebat, Provinciarum dispositionem. Deinde plura exempla Concilii Nicaeni videntur excerpta cum solis Osii, atque Vincentii, et Viti subscriptionibus, eò quod nimium procederet omnium numerus, uti testantur Ballerini fratres in tractatu de *Antiquis Canonum Collectionibus*, quem ediderunt Venetis anno 1757. Videndus D. Ferdinandus de Mendoza de *Concilio Illiberritano*, item Betti in *Dissertationibus Ecclesiasticis*, et Ioann. Cabassut. in *Synopi historica Noit. Ecclesiar. saeculi IV.* quibus nequit, obijci, Patnae anior.

tatem pertinent quoque Constitutio Concilii Viennensis sub Clemente V. anno 1311. relata in *cap. unic. b. tit. in Clementin.* Constitutio Concilii Lugdunensis sub Gregorio X. anno 1274. quae continetur in *cap. un. b. tit. in 6. denique Constitutio Pauli IV. quae incipit: Cum quorundam* anni 1555.

Qui scire cupiet quando quis exterius fidem confiteri teneatur, quod vulgò in hoc titulo quaeri solet, adeat S. Pontificem Benedictum XIV. de *Synodo Dioecessana lib. 3. cap. 20. n. 9. et seqq. et D. Thomam 2. 2. quest. 3. art. 1.*

TITULUS II.

De Constitutionibus.

Universa, quae S. Raimundus in hac Collectione congressit, desumpta sunt, tum ex sacra utriusque Testamenti pagina, tum ex canonibus Conciliorum, atque summorum Pontificum decretis, tum denique ex sententiis, et dictis sanctorum Patrum, eisque omnibus indidit in hoc titulo generale nomen constitutionis. Iam verò, haec si quis invicem confundat, aut eandem omnibus vim inesse existimet, neque veram Constitutionis ecclesisticae naturam sciet, neque erroribus esse poterit immunis: altius ergo rem petere expedit, ut studiosius canonum cultor, fontium, ex quibus Constitutio, imò et universum ius canonicum depromitur, aprimè conscius, nusquam in decursu offendant.

Ius canonicum, ita nuncupatum à canone, seu regula, dividi commodè potest eadem ratione, ac civile, dum hoc in *Institutionibus Iustiniani Imperatoris* dicitur venire scripto, aut sine scripto.

Iuris canonici scripti species variae sunt; nam eo numero recensentur in primis scripturae sacrae,

sive ad antiquum, sive ad novum Testamentum pertineant: deinde Conciliorum canones, non tantum generalium, verum etiam particularium, sive Nationalia sint, sive Provincialia, sive Dioecesana: Constitutiones summorum Pontificum, quocumque nomine vocentur: tandem sententiae, seu dicta sanctorum Patrum. Cave autem existimes ad ius canonicum scriptum referenda esse quaecumque in hisce fontibus reperiuntur, cum nunquam consuetudo, aut traditio in eis recensetur.

Ad ius non scriptum spectant consuetudines, imò et traditiones iuxta plerosque, quanvis alii scripto iuri eas tribuant ex eo, quod venire censendae sint à Superioris expressa voluntate, quod solum ius scriptum constituit, non scriptura.

In singulis hisce speciebus magnà opus est cautione; nam in primis non omnia, quae in veteri Testamento reperiuntur, obtinent vim canonis, sed distinguenda sunt triplicis generis praecepta, caeremonialia nempe, iudicialia, et moralia. Prima, utpote Christi venturi figurae, evanuerunt ipsius adventu, ita ut nequeant observari absque peccato, imò et absque haeresi. Iudicialia, tanquam Iudaico populo à Deo tradita, ipsiusque indoli accommodata, iam non obligant; verum institui iterum ab Ecclesia valent, atque ex hac nova institutione obligare. Moralia non cessarunt in lege Gratiae, sed retenta sunt, et confirmata, utpote contingentia ipsum ius naturale, Sed nec ista obligandi vim habent à lege veteri: et ita intelligendum est vulgare axioma: *Lex cessavit quantum ad caeremonialia, et iudicialia, non quoad moralia*: ut eleganter, et solidissime explicat Dominicus Soto de *Iustitia, et Iure, lib. 2. art. 4.*

Haec est sententia, quae continetur in *cap. 3. b. tit.* maximè si conferatur cum 3. et 5. in *prima Collectione*, praecepta nempe legis veteris (excipe mo-

moralia) sublata fuisse per legem Gratiae, quia, cum Sacerdotium antiquum, et lex, simul, et sub eadem promissione data fuissent, novo Sacerdote dato, nova etiam lex dari debuit, quae abrogaret antiquam, iuxta illud Apostoli ad Haebros 7. *Translato Sacerdotio, necesse est, ut et legis translatio fiat.* Plura invenies apud Franciscum Florentem ad hunc tit. Van-Espenium de *Collectione Gregorii IX.* et Sotum loco citato, quem assidue hac in re consulto, maximè si scire cupies quo sensu praecepta caeremonialia, et iudicialia, tum legis veteris, tum novae, ad moralia spectent, et quannam ratione invicem inter se distinguantur: habemus enim etiam post Christi D. adventum praecepta caeremonialia, et iudicialia, verum confundenda haec non sunt cum illis, quae praestita fuerant in lege veteri populo Iudaico eadem forma, quae conveniebat adiunctis illius temporis.

Sed et in canonibus Conciliorum adhibenda venit distinctio: primò enim separandi sunt qui ad fidem, aut mores pertinent ab illis, qui disciplinam spectant: deinde editi in Conciliis generalibus ab his, qui in particularibus statuuntur.

Editi in Conciliis generalibus, quae illa dicimus, ad quae vocati legitime fuerunt universae Ecclesiae Episcopi, licet non omnes convenerint, si ad fidem, aut mores pertinent, servari ab omnibus debent religiosissimè: coeterum qui disciplinam continent solent à quibusdam nationibus sub certo tantum moderamine admitti (1); hoc verò minimè praedicit unitati Ecclesiae, cum ad eam servandam necesse non sit, quod eadem in omnibus Ecclesiis vigeat disciplina.

Ca-
(1) Notissimum est quid hac in re contigerit decretis ultimi Concilii generalis, nimirum Tridentini; quod et antiquis canonibus Conciliorum accidisse patet; neque enim statui possunt externae disciplinae regulae, quae cunctarum nationum receptis, minimèque improbandis consuetudinibus aequè conveniant.

Canones Conciliorum Nationalium (1), Provincialium, et Dioecesanorum apud illos tantum vim constitutionis habebant, qui fuerint eiusdem Nationis, Provinciae, et Dioecesis, nisi postea recipiantur ab universa Ecclesia, aut referantur legitime in Corpus Iuris; quo pacto quandoque accidit, ut constitutio particularis fiat generalis (2). Obiter hic animadvertere iuvat Constitutiones Sinodales apud nos indigere Regia approbatione, quae impertiri consuevit praevio Senatus Supremi examine, maxime si de Laicis eisdem subiciendis agatur: quod quidem iustissima ratione nititur, cum pleraque ex iis, quae in eisce continentur, externam respiciant disciplinam, veluti iura funerum, decimarum, aut primitiarum solutionem, et alia huiusmodi, in quibus aliam facile gravamen Laicis inferretur.

Summorum Pontificum Constitutiones in specie illae sunt, quae statuuntur ad communem Ecclesiae utilitatem.

Primis novem Ecclesiae saeculis edi consueverunt adhibito consilio Praesulum totius Italiae; nunc autem statuuntur cum consilio Cardinalium, ut observat Berard. tom. 1. *univ. iur. ecclesiast. dis. 2. cap. 4.* Obligant hae haud dubie omnes, sed non ante singularum Dioeceseum fideles, quam in eis fuerint promulgatae, quin sufficiat Romae publicari, cum ratio ipsa satis suadeat leges coercere illos non posse, quibus non fuerint satis notificatae, et contingere insuper queat, quod Constitutio huic, vel illi Ditioni non conveniat, et in ea proinde non admittatur.

De-

(1) Distinguit Salmonius Concilia Nationalia à Primatialibus, et ita ea appellat, in quae conveniunt Nationis Episcopi iussu, aut licentia Regis, nullo adstante Episcopo, cui convocandi ius sit: talia existimat Toletana.

(2) Exemplo sint Concilia Neocesariense, Anciranum, Gangrense, Laodicenum, et Antiochenum, quorum canones recepti sunt ab universa Ecclesia.

Denique quoad dicta SS. Patrum statuendum est, unanimum eorum consensum, sive dum loca Scripturae sacrae interpretantur, sive dum rem à tempore ipso Christi D. et Apostolorum perpetua serie tradunt venientem, fidem facere indubitam; unde nemini licet ab interpretatione unanimitate consensu Patrum recepta discedere, *can. 14. dist. 37. Concil. Milevit. cap. 5. Constitutio Leonis X.* quae incipit: *Supernae Maiestatis*, et Concil. Trident. *sess. 4.* Si consensus Patrum non sit unanimitas, sed maioris partis, faciet fidem maxime probabilem, minime verò indubitam. Tandem unius, aut alterius Patris sententia adducitur recte in probationem: Doujat. *in praenot. canon.*

Verum et haec non mediocrem exigunt cautionem, cum multa Patribus tribuantur, quae ab ipsis nunquam prolata sunt: innumera apparent huius rei exempla in Decreto Gratiani; et quod rem nostram proprius attingit, notavit Florens suspecta esse quae in hoc tit. citantur ex Augustino, et Hieronimo, in cap. nempe 3. 4. et 5. et doctissimus Antonius Augustinus animadvertit desumpta ea fuisse ex glossa ordinaria.

En fontes, ex quibus Constitutio generaliter sumpta oritur. Diximus de eadem in specie: nunc ergo Constitutionis naturam, et proprietates scrutemur, capita, quae in titulo leguntur, percurrendo.

Exigit natura Constitutionis, quaecumque tandem ea sit, ut futura respiciat, non praeterita: nisi id expressè caveatur, aut non tam nova Constitutio sit, quam anterioris confirmatio, vel praeceptum contineat ipsius iuris naturalis, aut divini, *cap. 2. et ult. b. tit.* cum certum sit, uti aiebat Gregorius IX. leges, et constitutiones futuris dare formam negotiis, non ad praeterita facta trahi, nisi nominatim in eis de praeteritis caveatur, ne scilicet detrimentum ante prohibitionem ignorantes incurrant, ut verbis utar S. Gregorii M.

IO EXPLANATIO IUR. DECRETAL.

Constitutio poenalis, item correctoria, seu à iure communi exorbitans, strictam exposcit interpretationem. Sed et vulgo asseritur, Constitutionem non aliter valere, quam si aequa sit, ac iusta; quod quidem in omnibus legibus, et constitutionibus à legitimo Superiore latis praesumitur, neque licet inferioribus legum iustitiam examinare, aut allegare iniustitiam, nisi peculiaris natura Societatis, cuius membra sunt, id ferat.

Deinde animadvertendum est, *cap. 6. h. tit.* in quo probata conspicitur consuetudo percipiendi fructus à Canonicis non residentibus, abrogatum fuisse in Concil. Trident. *sess. 24. de Reform. cap. 12.* Mantent verò consuetudines, et statuta, quae Canonicis iubilatis post quadraginta, vel minus annos etiam distributiones tribuunt quotidianas, iuxta cuiusque Ecclesiae statuta; sumpto exemplo à lege veteri, quae Levitam immenem ab omni opere declarabat post accuratè praestitum ministerium numero annorum expresso *cap. 8. Numeror. 24. et 25.* quod et leges civiles Romanorum staturunt de militibus veteranis. Videas Benedictum XIV. *de Sinod. Dioecesis. lib. 13. cap. 9. n. 15.*

Circa iubilationem plura extant decreta Congregat. Concil. quibus dubia seqq. decissa sunt. 1. an indulgentia sit iubilatio Canonicis post 40. annos, si de licentia abfuerint causa infirmitatis, studiorum, vel pro servitio Ecclesiae. 2. quid de his, qui inservierunt praedicto annorum spatio, sed partim in una Ecclesia, partim in alia; vel partim ut Beneficiati, partim ut Canonici in una, aut duabus Ecclesiis: de quibus, aliisque pluribus, opportunius in *tit. de Clericis non residentibus.*

Denique notare iuvat, cautè admodum esse legenda *capita 7. et 10. h. tit.* aliaque eiusmodi, in quibus traditur, Constitutiones Laicorum non ligare personas, aut res ecclesiasticas, quanvis earum com-

mo-

JANUARIUS II. 1798 II

modum contineant: unde deduxerunt plurimi non facilè admittènda consecratoria. Ego quidem in hac re non immorabor: verum obviam ire cupiens quibusdam falsis opinionibus, quibus imbuti Tyrones facilimè contingit, deinceps autem non leves producant contentiones, tradere absque haesitatione posse reor sequentes regulas. Nullam vim obtinebit Constitutio, sive Principis Saecularis sit, sive Ecclesiastici, quae ab eo edita fuerit, qui circa personas, aut materiam subjectam, legitimà non fungitur potestate. Quanvis utraque potestas, saecularis nempe, et ecclesiastica, à Deo ordinata sit, et eundem praeseferat primarium finem, diversa autem sunt uniuscuiusque ministeria; diversae regulae ab unaquaque servandae, quae nimirum conveniant proprio cuiusque ministerio; distincti quoque limites assignati. Quinam ii sint, qui scire cupiet, eos adeat, qui latè rem tradiderunt: praecipuè verò consulat sacram paginam, ut monet M. Domat: in ea discet, Christum D. in quo omnis residebat potestas, à temporali abstinuisse, neque Iudicem esse voluisse inter duos fratres, quanvis alter enixè id ab eo expeteret. Deinde prae oculis habeat, plura Pontificibus obvenisse ex concessione Principum; hosque multoties suis legibus rei ecclesiasticae consuluisse utilissimè, utpote Protectores Ecclesiae, et disciplinae ecclesiasticae Defensores; quod et ipsa Ecclesia agnovit in pluribus Conciliis, praesertim verò in Tridentino. Denique consideret, Ecclesiam in Republica contineri, et Reges terrae servire Christo, etiam leges ferendo pro Christo, ut aiunt D. Augustinus, et Optatus Milevitanus.

TITULUS III

De Rescriptis.

Constitutionis species sunt Rescripta; differunt tamen ab eadem in specie sumpta: imo et in Rescriptis ipsis non una adest differentia. Et in primis inveniuntur quaedam, in quibus neque ius statuitur, neque iurisdictio proprie exercetur; veluti cum Rom. Pontifex consultus ab aliquo Episcopo, non tam ut caput Ecclesiae, quam ut privatus, respondet absque intentione obligandi; cuius rei plura sunt apud antiquos exempla (1). Sed et inter ea, in quibus iurisdictio exercetur, sunt nonnulla, quae ius commune non constituunt, sed privatorum negotiis consulant: talia sunt, quae pertinent ad beneficia, dispensationes, et indulgentias; et etiam quae ad lites spectant; quorum prima dicuntur gratiae, secundae iustitiae; utraque autem factum potius attingunt, quam ius; ideoque ad alias causas non extenduntur, ut ut eadem videatur ratio. Quoties verò S. Pontifex consultitur de iure dubio, tanquam supremum caput Ecclesiae, licet singulare factum occasionem responsioni praeberit, habebit ea vim legis; maxime si paratam in provinciis inveniat executionem, aut inserta sit Corpori iuris.

Tota Rescripti vis, quodcumque illud sit, pendet à voluntate rescribentis: unde ii, quibus executio incumbit, accuratè eam tenentur investigare; in idque plures solent statui regulae. Et quidem in pri-

(1) Id aequè conspicitur quoties Rom. Pontifices, ut privati Doctores, scripta in publicam edunt utilitatem: in quibus dum suas tradunt sententias, minimè eis tribuere intendunt obligandi vim; uti de se manifestè protestatur Benedictus XIV. in Praefatione Operis de Sinodo Dioecessana.

mis, inspicere debent, an preces veritate nitantur; licet in Rescripto haec clausula non exprimat; semper enim subintelligitur, tam in Regiis, quam in Pontificiis, neque locus est amplius differentiae, quae statui inter utraque solet hac in re argumento desumpto à lege 7. C. de Div. Rescriptis. Hoc ut agnoscat observandum est primò secundum Rescriptum, in quo nulla fit prioris circa idem obtinimento, censi subreptitium, aut obreptitium, nisi prius generale sit, aliud speciale, cap. 1. et 3. b. tit. Idem est censendum, si prohibeatur in Rescripto causae cognitio, aut taceatur impetrantis nomen, dignitas, aut beneficium, quod obtinet cap. 8. Denique, si impetratum fuerit lite pendente, si peccet turpiter in linguam latinam, aut contrarietur stilo Curiae, licet haec potius Rescripti falsi signa sint, cap. 11.

Praeterea non latet Ordinarios, quod, si asperum quid, aut bono communi adversum in Rescripto contineatur, suspendere debeant executionem, certiorum interim reddendo ipsum Rom. Pontificem: quod menti ipsorum Pontificum admodum conforme est, qui non semel sunt protestati, se quandoque precibus importunis circumveniri, cap. 5. b. tit.

Ad haec nemini existimo contemnenda videbitur observatio utilissima, quae à Berardo traditur, distinguendam nempe esse in quolibet Rescripto sententiam Pontificis à rationibus, argumentis, aliisque, quae adjici consueverunt à Rescripti Exaratore prae-ter S. Pontificis voluntatem, ita ut in his nullam agnoscamus auctoritatem, utpote à privato homine procedentibus (1): ita enim minimè tribuentur Pontifici.

(1) Idem animadvertit circa Concilia eruditus Salmonius: postquam enim tradiderat, definitionem Concilii universalis ab Ecclesia receptam firmissimam esse regulam fidei, cui nullo pacto liceat reluctari, adiungit, non esse eiusdem mo-

tificibus sententiae parum consonae, ut liquebit consideranti, *cap. 2. de Translat. 11. de Renunciat. 3. de Poesbit. non baptiz.* et alia, quae suis locis notabimus.

Sed et scire oportet congruam interpretationem nonnullarum clausularum, quae in Rescriptis valde familiares sunt, ne quid fiat contra rescribentis voluntatem. Huiusmodi praecipue sunt clausula *appellatione remota*; et ea, quae, dum causa pluribus delegatur, adijci consuevit ad faciliorem expeditionem, ut *si omnes interesse non possint*, unus, aut duo intersint. Sed de his commodius sermo instituetur in tit. *de Offic. et Potest. Iudicis delegati.*

Deinde, ut Rescriptorum vis, et effectus agnoscatur, animadvertendum est, ea solo temporis lapsu non finire, nisi certum tempus in Rescripto exprimitur, extra quod vim non habeat. Aliud suadere videtur *cap. 23. b. tit.* verum contendit Berardus, singularem in eo contineri rationem, ac proinde desumi inde non posse regulam generalem: diliqueat eo casu uterque litigantium, et uterque erat puniendus: quamobrem statuit S. Pontifex, quod prius Rescriptum viribus maneat destitutum, si obtinens ex malitia, aut negligentia eo usus non fuerit intra annum, postquam Iudicum habuerit copiam, possitque posterioribus litteris conveniri, quibus priorum mentio desit. Nihilominus sustinendam censeo regulam generalem, aut, si mavis, praecedentis exceptionem, nam S. Pontifex obvia ire cupiens illorum malitiae, qui post impetratas primas litteras multo

tem-
menti omnia, quae in Conciliis pronuntiata traduntur, veluti propositiones, argumenta, et conclusiones: notatque cum Auctore operis de *Perpetuitate fidei*, dum agit de H. Concilio Nicaeno, nihil derogari auctoritati eius Concilii, propterea quod, ubi doctrinam de cultu Imaginum solidissimis rationibus Patres confirmarunt, congresserint etiam leviora quaedam, et minus exacta, quorum infirmitate minime infringitur priorum vis, quibus traditio solidissime demonstratur. *condemni doctrinam egregie tradit Melch. canus de locis theol.*

tempore illis uti postponunt, et tunc demum eas exhibent, cum aliarum auctoritate ab iis, contra quos ipsi litteras impetrarant, conveniuntur, generaliter statuit quod diximus: et si verum hoc est, licet in secundis priorum mentio non fiat, potius obtinebit, si facta fuerit; exinde autem conficitur regula generalis, quae suadet posteriores litteras prioribus praeferendas quotiescumque has obtinens eis non fuerit usus ex malitia, aut negligentia intra annum ex quo Iudicum copiam habuit.

Expirant Rescripta, sive gratiae, sive iustitiae, si mors concedentis re integra contingat. Ut verò sciatur quando desinat res esse integra, distinguenda sunt Rescripta iustitiae ab his, quae dicuntur gratiae. In primis desinit res esse integra si ante mortem concedentis nec citatio, nec litis contestatio facta fuerit: quanam autem ex his sufficiat non satis constare videtur in conspectu *cap. 19. et 20. de Offic. et Potest. Iud. deleg.* In secundis desinit res esse integra, si delegans decesserit antequam delegatus adiretur, atque ei exhiberetur Rescriptum: nisi agatur de gratia iam peracta, et ad cuius effectum meri tantum executoris desideretur officium, *cap. 19. de Offic. et Potest. Iudic. deleg. in 6. cap. 36. de Praebend. in 6.*

Morte ipsius obtinentis non expirant Rescripta iustitiae, expirant verò gratiae, ut concepta in personam, nisi rem potius tangerent, quam personam. //

Rescripta specialia derogant generalibus, quavis haec priora fuerint, et nulla eorum mentio fiat in specialibus: quod et supra innuimus; nam recepti iuris est generi per speciem derogari: *cap. 1. b. tit.* //

Tandem, cum S. Pontifices nusquam intendant aut Concordatis cum Principibus Saecularibus initis contraire, aut honestis in unaquaque Regione receptis moribus derogare, multoque minus iura Principum evertere, aut turbare; nequid huiusmodi contingat

gat ob falsam petentium suggestionem, atque inde iurgia oriantur, prudentissimè constitutum est à nostris Regibus, ut Rescripta Pontificia exhibeantur Supremo Senatui antequam executioni mandentur; exceptis his, quae indulgentias tantum continent, quaeque sufficit Ordinario Dioecetano, atque Generali Cruciatæ Commissario praesentari. Excipiuntur quoque Brevia, in quibus dispensatur à Rom. Sede impedimentis ad matrimonium contrahendum, interstitiis ad ordines, aut facultas fit privatum habendi Oratorium: haec enim, et alia eiusmodi, sufficit Ordinariis exhiberi, qui etiam ut Delegati Regis accurate inspicere tenentur, atque investigare, nequid receptae disciplinae, aut Concilii Tridentini statutis adversum inducatur, certius interim reddendo Supremum ipsum Regni Tribunal de iis, quae visa ipsis fuerint. Rescripta, quae vulgò Poenitentiariae audiunt, uti ad forum internum spectantia, nulla indigent praevia praesentatione. *Nov. Recop. lib. 1. tit. 3. leg. 37.*

Et quidem haec praecipuè habere prae oculis eos oportet, quibus incumbit Rescriptorum executio: sed nonnulla adhuc veniunt adiungenda, quae aliàs Iuvenum captum facillè fugerent.

Hucusque diximus quibusnam signis Rescripta subreptitia, aut obreptitia dignoscantur: ex eo autem non statim concludendum est, Rescripta omnia, in quibus suppressa veritas, aut expressa falsitas deprehenditur (quod verba subreptio, aut obreptio denotant) effectu omninò carere, utpote voluntate rescribentis destituta; sed servanda est regula, quae statuitur in *cap. 20. b. tit.* ut nimirum primò distinctio adhibeatur inter eos, qui per fraudem, et malitiam, et eos, qui simplicitate potius, aut ignorantia verum suprimunt, vel expriment falsum: primi in suae perversitatis poenam carere penitus debent impetratis; ita ut, quanvis Rescripti una pars his

vi-

vitiis sit immunis, neque illa impetranti proficiat: quoad secundos investigare debet executor, aut delegatus, subreptionis, aut obreptionis naturam; si enim talis sit, quâ detectâ nullatenus delegans rescripsisset, à delegato non est aliquatenus virtute Rescripti procedendum, nisi forsitàm eatenus, ut Partibus vocatis de precum qualitate cognoscat: sin autem nihilominus saltem in forma communi rescripsisset, procedet delegatus iuxta eandem.

Plura alia essent in hoc loco discutienda, si cuiusque textus speciem inquireremus, ut in plerisque aliis titulis facimus: coeterum cum reliqua, quae in praesenti continentur, versentur circa materias, quae alibi latè explicandae sunt, consultò hic praetermittimus, ne pluries idem dixisse videamur. Interim Lectorem monere iuvat, capita h. tit. omnia, in quibus de gratis expectativis, et de mandatis de providendo sermo est, abrogata fuisse in Concilio Tridentino, cui morem gerunt patriae leges: et *capiti 2.* in quo falsarium litterarum Apostolicarum mittendum esse statuitur ad Sedem Rom. iungi debere *caput 7. de Crimine falsi*, quaeque ibidem notabimus.

TITULUS IV.

De Consuetudine.

Recta ratio non minus in ecclesiastica, quam in civili iuris prudentia suadet consuetudinum legitime inductarum observantiam; quae alterum constituunt membrum eorum, in quae suprâ divisimus ius canonicum.

Definitur Consuetudo ius quoddam moribus introductum, quod pro lege accipitur ubi deficit lex. Verùm plura hic sunt observanda: primò enim existimandum non est tunc tantum consuetudini locum esse, cum deficit lex: è contra legem abrogare, aut

Tom. I.

C

de-

derogare potest; cum enim eius sit eam tollere, cuius est condere, et consuetudo semper vim trahat à voluntate legislatoris, nihil interest expresse voluntatem suam declaret legem antiquam latà novà tollendo, an tacite: deinde nonnunquam inducitur consuetudine latae legis interpretatio, unde dividitur ea in illam, quae contra legem est, secundum legem, aut praeter legem, nimirum quoties lex proprie deficit, aut casum, in quo Consuetudo inducitur, non definit. Sed et sciendum quandoque consuetudinem cum more confundi, alias utrumque distingui, veluti cum ab Isidoro *lib. 5. Etymolog.* definitur mos consuetudo moribus tracta; quod sanè turbabit quemlibet, nisi animadvertat morem, prout est quid facti distingui à more, prout est quid iuris, seu morem tripliciter sumi, primò pro singulari humano actu, secundò pro habitu, qui ex huiusmodi actibus generatur, quo sensu dicitur homo benè, aut malè morigeratus, tertio pro frequentia similium actuum in Republica, Urbe, aut Collegio, ex qua oritur ius dum adest legislatoris tacita voluntas, ita ut ex ea semper ius emanet, nusquam ex ipsis actibus quantuncumque frequentatis. Hinc taciturnitas legislatoris viribus ad impediendam talium actuum frequentiam destituti legitimam consuetudinem non constituet.

Ut legitime inducta sit, concurrere debent sequentia: quod sit iusta, rationabilis, tacito Superioris consensu probata; seu, quod idem est, tanto tempore servata, ut probabiliter praesumatur eam ad Superioris notitiam pervenisse. Quodnam tempus in id requiratur pendet à prudenti Iudicis arbitrio: assignatur equidem vulgò spatium decem annorum ad consuetudinem praeter canonem inducendam, ad eam verò, quae contra canonem, tempus quadraginta annorum: coeterum placere mihi nunquam potuit illa certi temporis praefinitio hac in re; cum enim consuetudo vim à voluntate tacita Superioris, cui legem

gem condendi potestas sit, accipiat, quemadmodum lex ab expressa, iuxta maiorem, aut minorem actuum frequentiam, praedictam voluntatem adesse hoc, vel illo tempore aestimandum est: neque alia rationabilior statui potest regula, quam quod prudentia Iudicis, negotii qualitate accuratè inspectà, arbitrabitur. Quid enim si de re quaestio incidat, quae ferè quotidie peragenda sit? praesumenda non est consuetudo circa eam ad Superioris notitiam pervenisse minori elapso tempore, quam si de alternis tantum mensibus, aut annis occurrente ageretur?

Nulla induci potest consuetudo contraria in rebus ad fidem, aut mores spectantibus: in iis, quae iuris sunt naturalis, aut divini: denique in illis, quae, licet humani positivi sint, sustinent tamen Ecclesiae libertates, et commoda, aut disciplinae ecclesasticae nervum, et vigorem, *cap. 1. 3. 4. 5. 7. 10. et 11. b. tit.* Denique Concilium Tridentinum consuetudines omnes contrarias, tam inductas iam, quam de novo inducendas enervavit: quod clarius expressit quoad nos Innocentius XIII. in Bulla, quae incipit: *Apostolici Ministerii*, edita anno 1723. super disciplina ecclesiastica in Regnis Hispaniarum servanda; namque *n. 27.* postquam enixè Hispanos omnes monet, ut memores sint teneri se exactè, firmitè, et cum effectu observare omnia, et singula, in Decretis Tridentinis sancita, declarat nullum pro impedienda, aut suspendenda executione Conciliarium Sanctionum, aut Decretorum, quae ab Ordinariis edita fuerint pro executione pariter eorum, quae in ipso Concilio statuta sunt, suffragari posse contrarium privilegium, quod ante praedicti Concilii promulgationem à Sede Apostolica obtentum fuerit, nisi etiam post ipsum Concilium fuerit in forma specifica ab eadem Apostolica Sede confirmatum, aut de novo concessum. Item obstat non posse ullum Statutum, vel Concordiam, quae à praedicta Sede Apostolica

specialiter confirmata non sit: neque quemcumque longævum non usum, aut contrariam consuetudinem, aut praescriptionem, etiam centenariam, vel immemorabilem, nisi forsitan praefatae consuetudinibus, aut praescriptionibus, materia capax sit, et insuper consuetudo, aut praescriptio immemorabilis, probata iam sit, et admissa à competenti Iudice per tres sententias conformes, aut per unam, quae in iudicatum transierit.

Quibusnam actibus inducatur, aliaque plura, quae in hoc tit. essent observanda, praetermitto, quia his edoctos suppono Tyrones, dum iuri civili operam darent. Quod aequè in progressu à me observandum monitis lectores velim, ne nimium opusculum hocce crescere contingat.

Sed illud adhuc est adiungendum, dispositionem *capitis* 1. in quo improbantur consuetudines, quae Ecclesiis gravamen inducunt, ampliatam fuisse ab Urbano VIII. in Constitutione, quae incipit: *Romanus Pontifex*, edita 5. Junii anni 1641.

In *cap. 4.* improbat Innocentius III. Consuetudinem, quae in Urbe Constantinopolitana invaluerat, ut nimirum simplices Presbiteri sacramentum conferrent Confirmationis (1): cui admodum consentaneum est, quod stabilivit Sinodus Trident. in sess. VIII. *cap. 3. de Confirmat.* anathema infligens in eos, qui dixerint, sanctae Confirmationis ordinarium, Ministrum non esse Episcopum solum, sed quemvis simplicem Sacerdotem. Enimverò plura sunt discutienda, ut *capitis* sententia plenè perpendatur. Concilium Trident. ut et Constantiense, tantum loquitur de Ministro ordinario; unde meritò quaeritur an Presbiter esse valeat Confirmationis Minister extraordinarius. Deinde

(1) Urbs Constantinopolitana temporibus Innocentii III. erat sub Imperio Francorum: Patriarcham habebat Venetum, et ex Francis, atque Venetis Incolis magna parte confabatur.

disputatur an Episcopi delegare Presbiteris valeant hoc ministerium, vel Romani solum Pontificis hoc ius sit. Denique an Presbiteri simplices ita huius Sacramenti Ministri extraordinarii esse possint, ut praecissè chrismate ab Episcopo confecto conferre illud debeant; an etiam illud conficiendi potestas eis valeat demandari. Et quidem haec omnia aliò pertinent: verum inuere expedit, ut ad *capitis* propositi explanationem deveniamus, receptum apud Graecos etiam ante Photii tempora fuisse, ut sacramentum Confirmationis à Presbiteris simplicibus conferretur, quod et hodie validè ab eis fieri ex eo sustinetur communiter, quod saltèm tacita Romanae Sedis delegatione, fungantur: id autem defendi haud posset, si consuetudo, de qua sermo est, generaliter à S. Pontifice in hoc capite improbata diceretur, cum delegatio tacita Rom. Sedis admitti nequeat, ubi facultas expressè ab eà adempta invenitur: rectius ergò cum Benedicto XIV. *caput 4.* intelligemus solum de Presbiteris Latinis commorantibus Constantinopoli, restituta lectione ex Harduino, et Gonzalezio ibi: *quatenus omnibus Presbiteris latinis districtè prohibeas.*

Caput 5. quod improbat consuetudinem, vi cuius à generali Interdicto quis dicitur immunis, ampliatum fuit in Concilio Vienn. ad Regulares exemptos. *Clement. 1. de Sentent. Excomm.*

Capiti 8. iungenda est *Clem. 1. de Electione*, ubi prohibetur, quod Religiosus alterius Ordinis, aut Habitus, in Praelatum assumatur.

TITULUS V.

De Postulatione Praelatorum.

Hactenus de iure canonico, tum scripto, tum non scripto, atque de utriusque diversis speciebus: transit Compiler ad eos, quibus ratione Dignitatum, quas obtinent, incumbit huiusce iuris tutio.

Et quidem, sicuti diversae sunt hae Dignitates, diversa quoque debuerunt esse munera eisdem annexa: agitur de singulis eorum in titulis seqq. et nihil fermè aliud in hoc primo libro continetur: quapropter non inopportunum erit quandam hic praemittere imaginem generalis Dignitatum ecclesiasticarum tributionis, ut, ea prae oculis habita, confusio, quam parùm accuratus huius Collectionis ordo inducit, à Tyronibus vitetur.

Sicuti in coeteris benè constitutis Societatibus recta rerum agendarum ratio suasit, ut inter imperantes ipsos, seu unius Supremi Capitis ad Ministros diversi staterentur gradus, quorum alii aliis subessent, unus praesideret universis, ita et in Ecclesia congruum fuit, et opportunum, diversas statuere Dignitates, alias aliis superiores, adiuncta eisdem competenti iurisdictione. Successores Apostolorum Episcopi, et ordine, et iurisdictione, pares omnino sunt ex institutione Christi D. sicuti et Apostoli fuere, uno excepto Petro, cui Primatum concessit, et quem reliquis emînere voluit: Ecclesia verò Spiritu Dei ducta non tantum Primatus iura in Petri successoribus Rom. Pontificibus retinuit, sed etiam inter Episcopos ordine omnino pares, quibusdam praestantioribus tribuit iurisdictionem, ut inferiorum negligentiae, aut malitiae occurrere valerent, et commodius ab omnibus rei ecclesiasticae consuleretur. In de Patriarcharum, Primatum, atque Metropolitanorum

rum

rum institutio, quorum singuli maiorem, aut minorem pro sua dignitate habent iurisdictionem, praestest verò omnibus iure divino Rom. Pontifex, tanquam successor Petri.

Ultra praedictos alii quoque sunt, qui ecclesiasticam exercent iurisdictionem: sed hi speciali aliquo iure nituntur, cum ex primaeva sui institutione in illis solis resideat, quorum supra meminimus, et quibus praecipuè regitur Societas fidelium. De eisdem praesertim sermo est in hoc, et seqq. tit. dum quaeritur quibusnam modis assumantur ad eas, quas obtinent Dignitates.

Rationes, sive modi, quibus hoc contingit, sunt Postulatio, Electio, atque Translatio, si hanc diversam dicere velimus à superioribus, uti vulgò placuit Canonistis.

Recta methodus exigere videbatur, ut in praesenti ageretur de electione, postulatione in posteriorem partem rejecta, aut ea coniuncta cum translatione: sed aliud placuit S. Raimundo, qui postulationem praemisit.

Quid ea sit ut innotescat, et quando locum habeat, observandum est, Ecclesiam ab ipsis sui incubulis statuissè certas regulas in ministrorum suorum electione accuratè servandas, ut in mirum non nisi certis qualitatibus praediti ad munia sacra exercenda sumerentur. Id patet ex epistolis Pauli ad Titum, et Timotheum, in quibus harum pleraeque recensentur. Eis deinde adiecit Ecclesia alias, prout necessitas, aut utilitas postulavit. Hi, quibus aliqua ex praedictis qualitatibus deficit, olim variè designati sunt, nunc autem dicuntur irregulares. Iam ergo si eligentes existiment utiliorem fore Ecclesiam eum, qui, cum valde dignus sit, caret quoddam ex qualitatibus, sive ab Apostolo recensitis, sive deinde ab Ecclesia desideratis, adire solent legitimum Superiorem, eum nempe, cui confirmatio electionis competit, suppliciter

ter

ter atque enixè ab eo efflagitantes, ut eum dispensativè admittat, qui nequit iuxta canonicas regulas eligi: et haec petitio dicitur Postulatio.

Ex his patet, postulationem gratia innstī, proinde nullum ius tribuere antequam admissa fuerit: tunc tantum locum habere, cum eligendus laborat canonico impedimento: ac denique postulatam debere esse dignum, licet non idoneum, cum ex indigni electione nulla obvenire possit Ecclesiae utilitas: unde graves poenae statutae sunt in eos, qui scienter indignum eligunt, aut postulant. Proinde cautè intelligendum censeo, quod dicitur in *Leg. Regia 24. tit. 5. part. 1.* de illius postulatione, qui scientia ad Episcopatum requisita praeditus non est.

Pugnare sibi videbuntur iura, quae de Postulatione agunt, nisi tres distinguantur casus; primus est, dum postulatur quis communī omnium suffragio: secundus dum à nonnullis solum postulatur, sed nemine cum postulato concurrente: tertius dum postulatur quis à nonnullis, aliis alium postulantibus, aut eligentibus. In primo casu facilè dispensat Superior, dummodo utilitatem agnoscat; nam aliàs iniustum esset disciplinam laedi: in secundo praeter utilitatem requiritur, quod saltem maior eligentium pars postulaverit: in tertio adhuc distinguendum est; vel enim postulatus cum postulato concurrat, et tunc praefertur postulatus à maiori parte, vel cum electo, et tunc non aliter admittitur postulatus, quam si duae ex tribus eligentium partibus postulaverint; ex eo nempe, quod electio iuris sit, postulatio gratiae.

TITULUS VI.

De Electione, et electi potestate.

Quoties vocatus ad Dignitatem ecclesiasticam vacantem nullo laborat canonico impedimento, sed et dignus, et idoneus est, dicitur electio, quae proinde definitur alicuius ad aliquam Dignitatem ecclesiasticam vacantem canonice facta vocatio. In eius explanatione in duobus vulgò peccasse videmus Decretalium Commentatores: primò enim, cum latissimos de ea ediderint Commentarios, vix ullam faciunt mentionem disciplinae, quae Decretalium tempora praecessit, neque eius, quae sequuta est: unde Tyrones alium ius in Decreto Gratiani, aliud in Decretalibus, aliud denique in recentioribus Constitutionibus, et consuetudinibus invenientes, incerti, atque dubii haerent. Deinde etiam de iure ipso Decretalium diminutè admodum egerunt, plurima praetermittentes, quae Raimundus huius tit. capitibus inseruit: nam, ut legenti patebit, omnis paenè vocatio in eis continetur, qua assumi solent homines ad dignitates, et honores, sive Ecclesiastici sint, sive Saeculares, aut Regulares: unde non solum agitur de electione S. Pontificis, Episcoporum, et Metropolitanorum, sed et Abbatum, et Abbatisarum; imò et Imperatorum: dicam ergo breviter de singulis, paulò latius me gerens in his, quae ad Episcoporum electionem pertinent, de qua praecipuè sermo est.

Electionem S. Pontificum, de qua in *cap. 6.* usque ad tempora Innocentii II. à Clero, et Populo fuisse peractam, sicuti coeterorum Episcoporum, constanter asserunt Florens, Berardus, et alii: quandoque tamen iuxta varias temporum vicissitudines necessaria praeterea fuit Imperatorum approbatio. Sae-

culo quinto Bonifacius I. successor Zosimi quibusnam contentionibus obnoxia essent electiones satis edoctus schismate, quod ipsi Eulalius concitaverat, futurae electionis praesidium imploravit ab Honorio Augusto, cui Imperium Occidentis obtigerat in divisione à Theodosio Magno peracta : unde successores Honorii Electiones Pontificum approbare, atque tueri consueverunt.

Saeculo duodecimo, scilicet sub Innocentio II. qui etiam ingentes passus fuerat contentiones à Cardinalibus Petro Leonis, et Gregorio Petri (1) excludi coepit ab electione Pontificis Clerus, Populusque Romanus; sed moribus potius, quam iure scripto, donec tandem in Concilio Lateran. sub Alexandro III. edita fuit Constitutio, quae refertur in *diot. cap. 6.* occasione desumpta ab schismate, quod saeculo duodecimo Ecclesiam Romanam per octodecim annos dilaceravit (2). Statuitur in ea illum censi debere Rom. Pontificem, in quem duae ex tribus eligentium partibus convenerint, licet tertia dissentiat, et non ali-

(1) Mortuo Honorio II. maior, et sanior pars stetit pro Gregorio Cardinali Diacono S. Angeli, qui Innocentii II. nomen accepit: reliqui elegerunt Petrum Leonis filium, civem Romanum opulentissimum, qui vocari coepit Anacletus II. Consultus D. Bernardus respondit merito illum recipi ab Ecclesia, cuius opinio clarior, et electio sanior inventa est, nimirum eligentium numero vincens, et merito. Hinc post mortem Anacleti suffectus quidam ab schismaticis fuit Victor, cessit autem deinde, et aprobavit Innocentii electionem.

(2) Post mortem Hadriani IV. viginti duo, aut tres Cardinales elegerunt Rolandum, qui dictus est Alexander III. dissenserunt Octavianus, Ioannes Morsonus, et Guido Cremonensis, quorum hi elegerunt Octavianum, appellatum Victorem IV. favente Imperatore Federico. Alexandri III. partes tenebant Angli, Galli, et Hispani. Conciliabulum Papiense declaravit Victorem recte electum, contra Concilium Turonense: denique post mortem Victoris suffecto Calixto, receptus fuit unanimiter Alexander.

aliter quam si saltem duae praedictae partes conveniant: coeterum non innovatur ius in reliquis Ecclesiis receptum, iuxta quod maior, et sanior pars sufficit, ut infra latius: nam, ut sese explicant Patres Concilii, in Ecclesiis inferioribus, si dubium venerit, Superioris poterit iudicio desiniri, in Romana verò non potest ad Superiorem recursus haberi.

Confirmata fuit haec Constitutio nonnullis etiam adjectis in Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. uti refertur in *cap. 3. de Electione in 6.* Extat quoque Constitutio Clementis V. in *Clem. 2. b. tit.* Denique Clemens VI. Paulus IV. alique usque ad Innocentium XII. ediderunt Constitutiones, quae regunt hodiernam disciplinam, quaeque videri possunt in Bul-lario, et in Tractatu Antonii Camardae.

Innumera ostendunt testimonia Electionem Episcoporum primitus peractam fuisse à Clero, et Populo, iuxta normam scilicet ab Apostolis servatam, tum in Mathiae, tum in septem Diaconorum electione, *cap. 1. in fin. in Actib. Apostolorum, cap. 14. vers. 35.* Verùm distincta fuisse Cleri, et Populi officia probabilior sententia est: nam Clerus verum suffragium ferebat, Populus opponebat si quo forte vitio laboraret electus, ut clamante eo et detegerentur malorum criminum, et bonorum merita praedicarentur.

Quinto saeculo primum removeri coepit Populus ab electionibus; cum enim Concilium Laodicenum statuisset ad avertendas seditiones *turbis non esse permittendam electionem*, invaluit, postquam eius canones inserti sunt Codici canonum, ut vice Populi Proceres, et Honorarios tantum admitterent.

Sinodus VIII. habita saeculo IX. exclusit omnimò laicos ab electione in Ecclesia Graeca: in Latina verò non invenimus hoc receptum ante saeculum XII. et moribus potius, quam iure scripto: licet enim non desint, qui contendunt statutum id fuisse in

can. 35. dist. 63. qui editus fuit eodem saeculo, in Concilio nempe Lateran. sub Innocentio II. tamen ex eo id deduci non posse fatebitur quicumque verba canonis attentè consideret, praesertim si cum iis contulerit, quae continentur in *can. 25. eiusd. Concilii*. Prohibet *can. 35.* quod Canonici Episcopum eligant absque religiosissimis viris; unde in primis non rectè infertur Concilium exclusos voluisse eos, qui non dicerentur religiosi: deinde verum non est ex mente Concilii virorum non religiosorum nomine laicos venire; ait enim *can. 25. laici quavis religiosi sint, nullam habeant de rebus ecclesiasticis disponendi facultatem*. Profluxit vocis acceptio ex acerrimo bello, quod adversus personas, et res ecclesiasticas concitaverat Romae Arnaldus Brixianus Petri Abiardi discipulus (1) cui adhaerentes profani dicebantur, coeteri religiosi, quavis forent laici.

Deinde Canonici (quod nomen praecipuè tribuebatur Clericis Ecclesiarum Cathedralium, ex eo, quod Canonici, sive Matriculae essent adscripti) removere coeperunt ab electione Clericos ordinatos titulo Patrimonii, qui eo tempore inductus est quasi non ita Ecclesiae adscriptos. Tandem excluderunt quoque Clericos omnes Ecclesiarum inferiorum; et his gradibus eventum est ad ius Decretalium, quo electio Canonici solis competere ordinario iure dicitur.

Obtinuit ius Decretalium, quod quale fuerit infra expendemus, quousque coeperunt Pontificiae reservationes initio saeculi decimi quarti; quarum prima mentio apparere videtur in *cap. 3. de Elect. in*

Ex.

(1) Mirum quanta fuerit Arnaldi, eumque insequentium temeritas. Armis undique, et tumultibus concitatis Romanae urbis antiquam politiam revocare intendebat, Magistratibus, Patrio, atque Senatu denuò creatis. S. Pontifices Romanam deserere coegit. Lucius II. accepto à seditiosis vulnere interijt: Innocentius prae moestia.

Extravag. comm. in quo continetur Constitutio Benedicti X. aut XI. iuxta variam Chronologorum sententiam, circa electionem quatuor Sedium Patriarchalium; statuiturque neutiquam eam fieri debere Rom. Pontifice inconsulto quoad Civitates Sedem Patriarchalem habentes sub ditione forent Infidelium, earumque Canonici undique dispersi.

Clemens V. sibi reservavit Episcopatus, qui vacassent apud Rom. Curiam, *cap. 3. de Praebend. in Extravag. comm.* Accesserunt Constitutiones Ioannis XXII. et Benedicti XII. quae similiter reperiuntur inter *Extravag. comm.* Denique per regulas 2. et 3. Cancellariae in eum modum extensae sunt reservationes, ut adempta omninò fuerit eligendi facultas Capitulis Ecclesiarum Cathedralium.

Innumerae hinc oriri debuerunt contentiones; neque enim facile sustinere poterant Reges, ut exteri homines, non semel sibi suspecti, ad minus parum grati, Ecclesiis in ditionibus suis sitis praeficerentur. Hinc celebris illa Pragmatica Sanctio in Concilio Basileensi à Gallicanis Episcopis facta, atque in Conventu Bituricensi probata, tot dissidiorum deinceps origo: hinc aliorum Regnorum frequentes querellae praesertim verò nostri (1); quae sedari non aliter

po.

(1) Plurima gravamina illata fuere Hispanae Ecclesiae à Romana Curia occasione reservationum, et pensionum. Qui singulos inductos abusus scire voluerit, adeat praeces, quae tempore S. Pontificis Urbani VIII. delatae ad Apostolicam Sedem sunt à praeclaro Rege nostro Philippo IV. per quem missi in id consultò Romam fuere eximii omnigena eruditione viri Frater Dominicus Pimentel, dein Hispanensis Ecclesiae Praesul, et Romanae Ecclesiae Cardinalis, et D. Ioannes Chumazerius, Supremi Senatus tunc Consiliarius, deinceps autem Praeses. Sed et leges Regiae satis perspicuè exhibent tristissimam Hispanae Ecclesiae faciem, dum cunctis ferè Ecclesiarum reductibus ad exteros translatis ope pensionum, quae in eorum favorem imponebantur, Mercenariorum curae committebantur ipsae, qui exiguo contenti stipendio, neque

Ecle-

potuerunt quam variis in initis conventionibus, seu Concordatis. In Galliis obviam quadantenus controversiis datum est per Concordatum inter Leonem X. et Franciscum I. Aequè contigit in Germania temporibus Nicolai V. et Federici III. Denique in Hispania eadem fuit contentio sedandarum ratio. Ius erat Regibus nostris ex antiquissimis temporibus neminem Episcopum admittendi, qui non fuisset consecratus praevis ipsorum consensu. Patet ex Concilio Tolentano. XII. *can. 6.* quem Gratianus inseruit in *dist. 63. can. 25.* hanc fuisse saeculo septimo Hispaniae Ecclesiae disciplinam: apparet id ipsum in Concilio Tolentano XVI. anni 693. et ex epistolis quibusdam S. Isidori Hispalensis. Ipsi quoque Rom. Pontifices varia Regibus nostris concesserunt Indulta pro nominatio-

ne Ecclesiarum ornatum praesto esse poterant, neque pauperum necessitatibus. Leges nostrae strictissime primum prohibuerant, ne cui extero beneficia conferrentur: inhibendum deinde per eas fuit, quod exteris privilegium illud tribueretur, vi cuius Hispani quoad hoc censerentur (vulgò Cartas de Naturalera); denique pensionum abusui, atque immoderatae licentiae obviam ire studentes, statuerant ne ipsae exterorum favore imponi deinceps valerent: verum, ut etiam post Concordata animadvertit Berardus tom. 2. *de Univers. Iure Ecclesiast. dissert. 6. cap. 3. prope finem*, usus Romae recepti in beneficiis Hispaniae, ut mutuo nomine cuiusdam Hispani pensio alterius gratia constitueretur. Vi Concordatorum neque in quinquaginta duo beneficiis, quorum collatio, et provisio S. Pontifici reservata est, ulla ei remanet pensionem imponendi potestas; cui legi ne fraus fiat sollicitos admodum oportet esse Iudices Regios. Nusquam defuerunt in Hispania Episcopi strenui Ecclesiarum defensores, inter quos haud sine piaculo ommitterem D. Didacum Miguez Vendafía, Episcopum Ovetrensem, et Collegii mei colendum, quoad vita superstes sit, Fundatorem, qui cum Leoni X. S. Pontifici gratularetur eò quod in Ecclesiae regimen fuisset assumptus, ostendere viriliter non defuit Hispaniae Ecclesiae à Rom. Curia iniustissime oppressae imaginem. Asservatur litterarum trasumptum in Archivio Collegii.

ne Episcoporum, praesertim Sixtus IV. Adrianus VI. et Paulus IV. Nolim tamen quis existimet vi tantum Indultorum hoc ius nostris Regibus competere, cum praecipuè iure Patronatus nitantur, ut eleganter probat D. Covarrubias, strenuum Collegii mei decus, et apparet in *leg. 18. tit. 5. part. 1.* Ei adiungendum ius Regaliae. Operepretium duxi haec animadvertere, ut innotescat Reges nostros nullum ius novum in Concordatis praetendisse, sed illud, quo ab antiquissimis temporibus fruebantur, vindicasse.

Vereor quidem ne nimium crescat hic Commentarius, coetèrum abstinere non possum ab expendendo quomodo in Concordatis, quorum iure utimur, res fuerit definita. Manum utilissimo huic negotio admoventur Philippus V. et Clemens XII. anno 1737. verum res voto non cessit usque ad annum 1753. in quo Benedictus XIV. et Ferdinandus VI. deleverunt tandem prisca contentio semina hanc in inita conventionem; ut nimirum S. Pontifex conferre in posterum valeret Clericis idoneis, natione Hispanis, quinquaginta duo Dignitates, Canonicatus, Praebendas, aut Beneficia, quae sibi reservavit, quocumque tempore, et forma vacantia, dummodo nulla ab eo fieret pensionis assignatio, aut cautionis exactio: deinde statutum est, quod Archiepiscopi, Episcopi, Capitula; aut Inferiores, iuxta singulares conventiones, et privilegia conferant liberè quaecumque Beneficia cum cura, aut sine cura, quoties vacent mensibus Martii, Iunii, Septembris, et Decembris. Praebendae Magistrales, Lectorales, Doctorales, et Poenitentariae deinceps etiam praevis concursu conferantur. Beneficiis iuris Patronatus Laicorum, quod Privatis Personis competit, nihil omninò derogetur. Denique Beneficiis Parochialibus praevis concursu iuxta formam à Concilio Trident. praescriptam provideatur; adiuncta quoque Regia Praesentatione in octo mensibus. In

coeteris omnibus sive Dignitatibus, sive Beneficiis post Pontificatum maioribus, aut minoribus, quocumque tandem nomine vocentur, et tam erectis iam, quam erigendis de novo, libera mansit nostris Regibus praesentio.

Age nunc ius Decretalium ad tituli intelligentiam explicemus. Eius summa huc redit. Mortuo Episcopo, atque sepulto corpore, quod honestas exigit, illi, quibus competeat electio, citare debebant absentes, qui iure, consuetudine, aut privilegio eadem facultate fungerentur, congruo assignato termino, dummodo ibi degerent, unde iuxta statuta, vel consuetudinem Ecclesiae vocari eos oporteret: quod cautè admodum erat observandum, ne alioqui clandestina diceretur electio, aut irrita redderetur ob non vocati contemptum; idque facilitè eveniebat, nisi is electioni factae pacis amore ductus consentiret. Conveniebat deinde in loco consueto; quod si de hoc quaestio emergeret, dirimi per sortem poterat, licet ipsa electio per sortem esset improbata.

Forma electionis triplex erat; per scrutinium nempe, per compromissum, et per inspirationem divinam. Per scrutinium fieri dicebatur, quoties tres omnium consensu assumebantur, qui singulorum vota secreto inquirerent, atque in scriptis redacta publicarent, ut is haberetur electus, in quem maior, et sanior pars consensisset. Statuit deinde Bonifacius VIII. ut maior pars haberetur sanior, ad avertendas scilicet contentiones, quae frequenter oriebantur in comparatione zeli ad zelum, et meriti ad meritum, ex qua aestimabatur pars sanior.

Per compromissum facta dicebatur electio, dum omnes unanimiter, et ne uno quidem dissentiente, ius eligendi in unum, aut plures transferebant, plerumque iuramento obstrictos, qui omnium vice Personam eligerent idoneam iuxta compromissi, et Concilii generalis formam.

De-

Denique vocabatur per inspirationem facta, non quotiescumque S. Spiritus gratia invocaretur, hoc enim semper fiebat ante electionem, sed quoties communiter, et concorditer ab omnibus, quasi Spiritu S. aflatis, unus eligebatur absque ullo tractatu praevio, ex quo suggestio, aut suasio praesumi posset.

Altero ex his modis peragi debebat electio intra tres menses; cessante nempe legitimo impedimento; aliàs devolvebatur electio ad proximum Superiorem, et à Capitulis exemptis ad S. Pontificem: facta statim publicari iubebatur, et electio nota fieri, qui iure suo cadebat nisi consentiret intra mensem. Postquam consensisset, petere intra trimestre debebat confirmationem, quae olim proximo Superiori competeat, hodiè reservata est Rom. Pontifici.

Eius, ad quem confirmatio spectat, partes sunt inquirere accuratè, an electio debitè formè facta fuerit; et num electus dignus sit, atque idoneus moribus, scientia, coeterisque qualitatibus in iure expressis; triginta annos natus, et nullo laborans canonico impedimento.

Confirmationem sequitur consecratio, quae intra alios tres menses peragenda est. Olim fiebat in loco, qui à Metropolitano designabatur, nunc verò in Curia Romana: quod si extra eam committatur, uti apud nos contingit, optaverunt Patres Trident. ut fieret in ipsa Ecclesia, aut saltem intra Provinciam, si commodè fieri posset. Hodiè quidem consecratio ex mandato Rom. Pontificis fit; verùm integra manet antiqua disciplina quoad numerum trium Episcoporum, qui intersunt.

Episcopus electus nullam exercere valet iurisdictionem ante confirmationem; coeterum excipiuntur ab hac regula Hispani, aliique extra Italiam constituti.

Ad haec iuvat observare neminem posse seipsum

-I Tom. I.

E

eli-

eligere; à qua regula excipiunt vulgò Canonistae Compromissarios, id desumentes ex *cap. 33. b. tit.* quod neutiquam admittendum videtur, uti fatebitur qui germanum huius *cap.* sensum legerit apud Bernardum, ad quem brevitatis causa mitto lectorem.

Ad electionem Imperatorum spectat celebre *caput 34.* quod non nisi historiam, et integrâ eiusdem litterâ duce intelligi valet. Eam tradit Franciscus Florens his ferè terminis. Post obitum Henrici V. Imperatoris, gravis inter Electores orta est contentio, aliis Philippum fratrem Henrici, et Ducem Suaviae, aliis Othonem ex Ducibus Saxoniae ortum eligentibus. Innocentius III. Legatos hac de re misit Germaniam, qui de electione inquirerent. Deinde irritam habens Philippi electionem, totis viribus ei obsistebat: cumque vidèret diviso in partes Imperio Bertholdum Ducem Zaningiae, in quem nonnulli Electorum consenserant, iuri suo renunciasse, et partes suscepisse Philippi, ipsum à Philippo amovère curat: huc tendit haec epistola, quae aliâ non indiget interpretatione; sciet enim lector incertum fuisse tunc temporis numerum Electorum. De plerisque tit. capit. erit deinceps dicendi occasio.

De electione Abbatum, atque Abbatissarum, quod postremum est, consulenda singularia Ordinis cuiusque Statuta, et Decrèta Synodi Trident. quae in *sess. 25. de Regularibus, et Monialibus, cap. 6.* praecipit Abbates temporales, Superioresque quoscumque, item Officiales alios, ac Generales, et Abbatissas, aliasque Praepositas eligi debère per vota secreta; nec in posterum licère statui Provinciales, aut Abbates, Priores, aut alios quoscumque Titulares ad effectum electionis faciendae constituere, aut voces, et suffragia absentium supplere, sub poena nullitatis, et aliis.

De Translatione Episcoporum.

Utilitas, aut necessitas, quandoque exposcit, ut Episcopus uni Ecclesiae adscriptus ad aliam transferatur, implorato nempe per Postulationem Superioris legitimi officio, qui utilitati, aut necessitati consulens dispenset.

Quantum abhorreat Ecclesia à nimia translationum licentia notum omnibus est: solem adhibita licentia ostendere vellem, si hanc rem probare conarer, uti aiebat Aristoteles de his, qui res manifestas demonstrare nituntur; quapropter ea solum referam, quae magis perspicuè ostendunt Ecclesiae hac in re sententiam.

Vix ullum invenimus translationis exemplum tribus prioribus saeculis, ut testantur Fleuri, Thomasinus, et Gerbaisius in tract. *de Clausis maior.* Prima, quae scitur (ut nihil de D. Petro dicamus, qui ante Romanam rexit Ecclesiam Antiochenam, uti nulli Sedi adstrictus) fuit Alexandri Capadociae Episcopi, qui Ierosolimitanam Ecclesiam proprio Episcopo vivente regere coepit, atque ei post obitum successit. Verum haec translatio nequit ad exemplum trahi, utpote in qua speciale fuerit Dei mandatum. Saeculo ergo primùm quarto debuit Ecclesia translationum licentiam, quae in Oriente irreperat, cohibère; praecipuè enim Arianus Episcopus nullum sibi servabatur modum, sed haeresim suam firmare, atque extendere solliciti, depositis, relegatis, imò etiam necatis Episcopis Orthodoxis, in eorum Sedes, qui suae communionis essent, transferebant, ut sat ostendit quod legimus de Eusebio Nicomediensi: hinc tot iteratae Ecclesiae prohibitiones, et quidem sub gravissimis poenis, uti vidère est in Sinodo Nicaena prima